

ZRÍNYI MIKLÓS NEMZETVÉDELMI EGYETEM

GELSEI András

**A NATO-UKRAJNA KAPCSOLATOK
FEJLŐDÉSE, PERSPEKTÍVÁI**

**Doktori (PhD) értekezés
SZERZŐI ISMERTETŐJE**

**Témavezető: Dr.PADÁNYI József mk. ezredes,
CSc, egyetemi magántanár**

BUDAPEST

2007

A TUDOMÁNYOS PROBLÉMA MEGFOGALMAZÁSA

Ukrajna — területét tekintve Európa egyik legnagyobb országa, Európa második legnagyobb haderejével rendelkező szereplő — szándékait, politikai kapcsolatrendszerét tekintve el kell ismernünk, hogy az európai biztonság megkerülhetetlen tényezője. Így nem lehet közömbös számunkra — de szélesebb értelemben Európa és talán a világ számára sem — hogy milyen kapcsolatokat alakít ki és tart fenn az Észak-atlanti Szerződés Szervezetével. Értekezésemben azt vizsgálom, hogy miként is kezdődtek, és hogyan alakulnak jelenleg e kapcsolatok, illetve milyen prognózisokat lehet felállítani a jövőt illetően.

Kutatómunkám során azt a hipotézist vizsgáltam, hogy a hidegháború utáni egypólusú világrendből a többpólusú rendszerbe történő átmenetnek az egyik biztonsági struktúrából, majd tömbön kívülinek deklarált helyzetből másik biztonsági szervezetbe történő integrálódása többvektorú folyamatként megy végbe, vagy az államközi gazdasági, politikai, katonai és kulturális erőviszonyok korábbi rendszerének felbomlásával keletkezett biztonsági vákuum olyan irányban alakítja a nemzetközi kapcsolatok formálódó rendszerét, hogy az választásra esélyt sem adó, visszafordíthatatlan, egyirányú folyamatot képez.

Az integrálódásról szóló viták elsősorban a NATO szervezeteiben, valamint a DICA szakértőinek részvételével szervezett konferenciákon és munkaértekezleteken történő részvételem tapasztalatai arra késztettek, hogy vizsgáljam az euro-atlanti integráció, és benne főként a NATO-integráció lehetséges útjait, és Ukrajna példájából kiindulva a térség más országára is érvényes általánosítható következtetéseket vonjak le.

A jelentősen megváltozott biztonsági környezetben a katonai erő alkalmazási spektruma kiszélesedett, azonban a fegyveres jellegű válságokat és kockázatokat felülmúlják a biztonságot fenyegető, a katonai eszközökkel megoldhatatlan veszélyforrások, mint az energiabiztonság vagy a demográfiai kihívások, amelyekkel Ukrajna is szembesül.

A globális átrendeződés elemeként Közép- és Kelet-Közép-Európa reintegrációja napjainkban megy végbe. A nemzetek sodródhatnak, vagy reális választási, döntési helyzetbe kerülhetnek. A lehetőségek megragadásának egyik módja az intenzív párbeszéd és együttműködés.

Óhatatlanul felvetődött a kérdés: a partnerség viszonyrendszer egyirányú utat biztosít-e az euro-atlanti integrációhoz, esetleg téves értelmezésekre, megalapozatlan reményekre jogosítja fel az abban résztvevő egyik, vagy másik felet.

Ukrajna védelmi- és egyéb szektorainak átalakítása nem cél, hanem létfontosságú szükségszerűség. A deklarált euro-atlanti biztonsági struktúrákkal kialakítandó stratégiai partnerség egyedüli lehetősége Ukrajinának, vagy létezik más járható útja is a fejlődésnek, demokratizálódásnak? Felismeri-e Ukrajna az Európai Unió demokratikus, értékalapú közösségébe tartozás előnyeit, a NATO egymásrautaltságon és kizárólagos konszenzussal született döntések demokratikus voltát, az egyenrangúságot nyújtó biztonságát? A kérdések megválaszolása az elemzőmunkám és kutatásaim középpontját képezték.

A nemzetközi biztonsági környezet folyamatos változása behatárolja a nemzetközi élet szereplőinek mozgásterét, viselkedését. A NATO, mint a regionális és globális biztonság egyik

meghatározó szereplője, tagországaival és együttműködő partnereivel együtt rendszeresen új kihívásokkal, feladatokkal néz szembe. Az első helyen említett terrorizmus elleni harcon túl robbanásszerűen számtalan regionális feszültség keletkezik és oldódik meg csigalassúsággal. A megoldásuk érdekében hozott döntések helytállóságáról legtöbbször csak a jövőben lehet számot adni. Az egységes taktikák és stratégiák kidolgozása és alkalmazása már a múlté. Az azonnali reagálás elmulasztása, az együttműködésbe csúszott hibák és nehézségek azonnal éreztetik negatív hatásukat.

KUTATÁSI CÉLKITŰZÉSEK

- 1) A NATO és Ukrajna közötti kapcsolatok kialakulása körülményeinek, szükségességének, fejlődésének és okainak bemutatása, különös tekintettel Ukrajna 2004 után deklarált biztonságpolitikájának eredményeire és azok általánosítható — más országokban is hasznosítható — tapasztalataira.
- 2) Az ukrán biztonságpolitikát meghatározó szellemi műhelyek véleményének bemutatása, elemzése.
- 3) Az orosz-ukrán kapcsolatok és az ukrán-NATO-csatlakozás hatásának elemzése.
- 4) Az Ukrán Fegyveres Erők átszervezésének, a reformnak és következményeinek, hatásainak bemutatása, az ahhoz kapcsolódó veszélyforrások elemzése, következtetések levonása.
- 5) A kapcsolatok mindkét félre gyakorolt hatásának vizsgálata és elemzése, különös tekintettel Ukrajna lehetséges integrációjára.

KUTATÁSI MÓDSZEREK

- 1) A doktori értekezésem témaköréhez kapcsolódó és rendelkezésre álló hazai és külföldi szakirodalom, elsősorban angol, magyar, ukrán és orosz nyelvű NATO-kiadványok tanulmányozása.
- 2) Az Ukrán Védelmi Minisztérium és Vezérkar intézkedéseinek feldolgozása, következtetések levonása.
- 3) A magyar és ukrán külügyminisztériumban, az EU Magyar Katonai Képviselőten és a biztonságpolitikai műhelyekben hozzáférhető, illetve a ZMNE könyvtárában található tudományos munkák, dolgozatok tanulmányozása.
- 4) A témában jártas és elismert kül- és biztonságpolitikai szakértőkkel történő konzultáció, közös publikáció. Interjú és rendszeres konzultáció a NATO-ukrán kapcsolatok következő referenseivel: Rob WENMAKERS, NATO IS elemző, Natasha CAYER, NATO IS DPA, szakértő, Jürgen SCHÄFFERT, NATO IMS, C&RS, az ukrán védelmi- és külügyminisztérium NATO főosztályai munkatársaival, valamint Póti László (ZMNE SVKI) Ukrajna-szakértővel.
- 5) A választott témámhoz kapcsolódó nemzetközi és hazai konferenciák, szemináriumok, munkaértekezletek és konzultációk szervezése, levezetése és az azokon való részvétel.
- 6) NATO-ukrán magas szintű találkozók tervezése, előkészítése, szervezése, a találkozók témáinak ajánlása, kidolgozása és személyes részvétel.
- 7) A téma kutatása és kidolgozása folyamán az általános kutatási módszerek közül az analízist, a szintézist, az indukciót és a dedukciót alkalmaztam.

AZ ELVÉGZETT VIZSGÁLAT TÖMÖR LEÍRÁSA FEJEZETENKÉNT

Az első fejezetben bemutatom Ukrajna függetlenné válásának biztonságpolitikai kihívásait, a NATO-ukrán kapcsolatok felvételének előtörténetét, a közeledés szükségszerűségét és okait. Bemutatom azt a biztonságpolitikai környezetet és viszonyrendszert, amelyben a NATO és Ukrajna közötti, új alapokra helyezett kapcsolatok alakulnak és formálódnak. Elemzem a kapcsolatkeresés okait, a kapcsolatok alakulását befolyásoló belső és külső tényezőket, illetve e kapcsolatok pozitív és negatív hatásait az európai biztonsági folyamatokra és Oroszországra.

A második fejezetben bemutatom az együttműködés gyakorlati megvalósulásának területeit, eszközeit, a PfP-folyamatban történő részvétel eredményeit és következményeit. Ebben a fejezetben mutatom be azokat a lépéseket, amelyeket a NATO elsősorban a közép-kelet európai és a volt szovjet utódállamok irányába az érintett államokhoz fűződő kapcsolatok kiépítése, intézményesítése, a kölcsönös bizalom erősítése és a formálódó biztonsági struktúrákba történő bekapcsolódásuk elősegítése érdekében tett. Elemzem és következtetést vonok le e lépések Ukrajna politikai és katonai szakértői köreiből megnyilvánuló fogadtatásából, a megvalósítás gyakorlati lépéseiből és hatásaiból. Ismertetem az Ukrán Védelmi Minisztérium és külügyminisztérium által készített, az ország biztonságával kapcsolatos főbb dokumentumokat, valamint az azok kiadásához vezető folyamatot. A kutatómunka eredményeként elemzem, feltárom azokat a lehetőségeket, amelyek az ukrán biztonságpolitikát vélhetően hosszabb időre meghatározó dokumentumok megjelenését követő új helyzetben, valamint a narancsos forradalom következményeként bekövetkezett belpolitikai változások függvényében a NATO és Ukrajna közötti kapcsolatokról adódhatnak.

A harmadik fejezetben az euro-atlanti biztonsági struktúrák hatását vizsgálom, különös tekintettel az egyes országok és országcsoportok eltérő érdekeire. Részletesen foglalkozom továbbá az Oroszország és Ukrajna közötti kapcsolatokat jellemző nehézségekkel, azokkal a megoldatlan problémákkal, amelyek rendezése nélkül Ukrajna stabilitása megvalósíthatatlan.

A negyedik fejezetben a vizsgálat súlypontját a fegyveres erők reformja, annak következményei, valamint a fegyveres erők civil-demokratikus kontrolljának megteremtése képezik. Foglalkozom az átalakuló haderő vezetésével, a szervezeti reformokkal. Részletesen tárgyalom a civil kontroll vonatkozásait az erőszakszervezetek teljes vertikumában, különös tekintettel a vallási kérdésekre és a sajtó szerepére.

Az ötödik fejezetben az összegzett következtetések kaptak helyet, míg a hatodik fejezetben az új tudományos eredményeket fogalmaztam meg.

ÖSSZEGZETT KÖVETKEZTETÉSEK

A szakirodalom elemzése, az ukrán szellemi műhelyek munkáinak tanulmányozása és a levont következtetésem alapján ki kell jelenteni, hogy Ukrajna 1991-ben kikiáltott függetlensége óta szinte folyamatosan stratégiaiilag dezorientált állapotban van, Ukrajna nem rendelkezik definiált geopolitikai stratégiával.

Ukrajna 1994-ben a „Partnerség a békéért” program keretében jelentette be hivatalosan euro-atlanti integrációs szándékát. Ez a törekvés az elmúlt évek során nemritkán csak deklaratív politikai kijelentésekben öltött testet.

Mindezt a belső és külső tényezők befolyásolták; egyrészt az ukrán politikai élettől függött, másrészt befolyásolta a folyamatot az Egyesült Államok, az Európai Unió és Oroszország álláspontja is. Ha fölteszük a kérdést, hogy akarja-e Oroszország vagy az Egyesült Államok érdekszférájába vonni Ukrajnát, nos elemzéseimre támaszkodva igent kell válaszolnom, de ennek markáns jegyeit csak akkor tapasztalhatnánk, ha az egyik fél nem létezne.

Egy ukrán szakértő szerint az ország politikai elitje nem változott meg, csak az emberek kezdtek máshogy viszonyulni hozzá. Az elit maradt, viszont a helyzete megváltozott, megjelent a konkurencia. Az emberek nagy része Ukrajnában ma nem tartja hősnek az államfőt, a sajtókiadványok révén betekintést nyerhet a kormány hibáiba, és beszélhet is erről, ami a demokrácia felé vezető igen rögzös út kezdetét jelenti.

A narancsos koalíciós kormány hivatalba lépését követően a NATO-főtitkár, Jaap de Hoop SCHEFFER kijelentette, hogy Ukrajna integrációja önmagától függ, a szövetségesek továbbra is támogatni fogják az ukrán védelmi reform sikeres végrehajtását, a korábban megkezdett programok, az alapítványok finanszírozása nem áll le.

Az ukrán szakirodalom elemzése alapján összefoglaló jelleggel megállapítható, hogy a NATO-csatlakozás iránt elkötelezett ukrán politikai elit az országa felkészültségét az alábbi érvekkel bizonyítja:

- 1) Az ukrán alkotmány és a törvények demokratikus volta,
- 2) Ukrajna rendelkezik jóváhagyott, érvényes katonai doktrínával,
- 3) A nemzetbiztonsági és védelmi stratégia átdolgozás alatt áll,
- 4) Elkészült a fegyveres erők 2006-tól 2011-ig tartó továbbfejlesztéséről szóló állami program,
- 5) Elkészült a fegyveres erők felszerelése és fegyverzete 2009-ig tartó továbbfejlesztésének állami programja,
- 6) Ukrajna a következő, érvényben lévő, hivatalos szerződésekkel és kölcsönös megállapodásokkal rendelkezik, melyek a jövőben is a NATO-csatlakozás iránt elkötelezett politika folytatását biztosítják:
 - a) A békepartnerségi keretdokumentum (Ukrajna 1994. február 8-án csatlakozott);
 - b) A partnerségi prezentációs dokumentum (átadva a NATO képviselőten 1994. május 25-én.);
 - c) Biztonsági egyezmény a NATO és az ukrán kormány között, 1995. március 13. (Az Ukrán Parlament 2002. szeptember 12-én ratifikálta.);
 - d) SOFA egyezmény, 1996. május 6., a parlament 2000. március 2-án ratifikálta.
 - e) Kiegészítő SOFA egyezmény (1999. december 3., a parlament 2000. április 20-án ratifikálta.);
 - f) A megkülönböztetett partnerségi kapcsolatokról szóló Charta Ukrajna és a NATO között (1997. július 9.);
 - g) Az Ukrajna kormánya és a NATO közötti egyezmény egy NATO Összekötő Iroda létesítéséről Ukrajnában (1998. december 9-én);

- h) Az ukrán kormány miniszterelnöki hivatala és a NATO Ellátó és támogató ügynöksége (NAMSA) közötti egyezmény a logisztikai támogató együttműködésről (2001. december 6.);
- i) Az ukrán kormány miniszterelnöki hivatala és a NATO SHAPE közötti egyezmény a befogadó nemzeti támogatásról (2002. július 9., a parlament által ratifikálva 2004. március 17-én.);
- j) Az ukrán kormány miniszterelnöki hivatala és a NATO SHAPE közötti egyezmény a NATO-műveleteknek ukrán stratégiai légiszállítással történő támogatásáról (2004. június 7.);
- k) Adminisztratív egyezmény az ukrán védelmi minisztérium és a SACT között egy NATO Védelmi Dokumentációs Iroda létrehozásáról, támogatásáról Ukrajnában (2004. augusztus 3.);
- l) Támogató egyezmény az ukrán védelmi minisztérium és a NATO Kodifikációs Nemzeti Csoport igazgatója között Ukrajna csatlakozásáról a NATO kodifikációs rendszerhez (2004. október 8.).
- m) Egyezmény az ukrán külügyminisztérium és a NATO-főtitkár között a NATO mediterrán térségben folytatott terrorellenes műveleteinek ukrán részről történő támogatásról és részvételről (2005. április 21.).

Az euro-atlanti integrációra vonatkozó politikai szándékot hivatalosan is deklarálták az ukrán külpolitikában és a katonai doktrínában. A NATO–ukrán kooperáció eszközei, szervezetei, jogi keretei biztosítják a kapcsolatok hatékony és eredményes fenntartását. A szövetségesek bizonyított tényként kezelik az ukrán fegyveres erők felkészültségét, technikai biztonságát a békeműveletek teljes spektrumában.

Szakértők véleményére alapozva az ukrán politikai közvélemény napjainkban éppoly megosztott, mint a politikai elit. A narancsos forradalom egyenlege közfelfogás szerint negatív, több a kudarc, mint az eredmény. Utóbbihoz sorolnám, hogy Ukrajna tekintélye ma kétségtelenül nagyobb a világban, mint korábban, JUSCSENKO elnököt mindenütt szívélyesen fogadják, az országot piacgazdaságként ismerik el. Sikerült kiegyensúlyozott, korrekt viszonyt kialakítani Oroszországgal, még ha vannak is feszültségek, például a fekete-tengeri orosz flotta szevasztopoli állomásoztatásának bérleti díja (és egyáltalán az ott-tartózkodása) okán. Valójában a narancsos forradalom egyik legnagyobb sikerének azt tartom, hogy a korábban rövid pórázon tartott sajtó ma a legszabadabb a posztsovjét térségben, biztosítva a szólásszabadságot, ami a demokráciához vezető út egyik alapja.

Ukrajna NATO-tagságával kapcsolatban úgy gondolom, a szövetséges tagországok kormányainak el kell fogadniuk azt a tényt, hogy Ukrajna berendezkedésében, gondolkodásmódjában, mentalitásában szovjet utódállam. Ukrajna tisztán szláv állam, tradíciói ortodox elvekre épülnek, nem elnyugatosodott, mint hazánk, Lengyelország vagy Szlovénia. Ezek a figyelmen kívül nem hagyható tények olyan következtetés levonására sarkallnak, hogy Ukrajna esetleges NATO-tagsága nem fogja automatikusan maga után vonni a társadalmi, gazdasági stabilitást, vagy Európa energiabiztonságának fokozását. Nem vitatva azt a megállapítást, hogy Ukrajna geostratégiai helyzetéből adódóan kulcspozíciót tölt be a keletről érkező gáz és olaj nyugati transzportjában.

A következő megfontolásra javasolt tényező Ukrajna piaca. Napjainkban az ukrán piac meglehetősen tőke-szegény. Ukrajna piaca (kormánya és a klánok kevésbé) felkészült és várja a nyugati befektetők investícióit.

A szovjet örökség és vallási közösség ellenére Ukrajna saját identitás kialakítására törekszik, ami véleményem szerint a következőképpen definiálható: az európai gondolkodás- és viselkedésmód meghonosítása, erősítése, az ortodox szláv kultúra fenntartása mellett. Ezzel együtt az ukrán társadalom tagjai egyenlő partnerré kívánnak válni Európában.

Harmadsorban — mint jellemzően a második, vagy harmadik körben csatlakozott országok többsége — a NATO-tagságon keresztül látják biztosítottak az európai integrációjukat, az európai befektetők megjelenését Ukrajnában, az európai piac megnyitását, valamint a korábban igen produktív, azonban napjainkban tengődő ukrán hadiipar fellendítését. A realitások azonban azt mutatják, hogy a gazdasági fellendülés nem a NATO-tagságból fakad, a védelmi szektor elvárt reformja pedig éppen hogy a hadiipar fellendítésével ellentétes folyamatokat generál.

Ukrajna geopolitikai és geostratégiai helyzete elősegíti, támogatja, indokolja NATO-tagságát, az ukrán kormány őszintén regionális stabilizáló tényezővé kíván válni Európában.

Ukrajna — nem úgy, mint a balti államok — a Kijevi Rusz és a szláv kultúra bölcsőjét képezte, 300 évig volt tagja az orosz birodalomnak, az Ukrán Ortodox egyház még mindig jelentős kisebbségben van a moszkvai pátriárka alá tartozó ukrán egyházzal szemben.

A demokratikusan megválasztott JUSCSENKO elnök beiktatása után 2005 áprilisában, Vilniusban a NATO világos, egyértelmű jelzést küldött Ukrajnának az Intenzív Párbeszéd program elindításával. Ezzel a lépéssel a szövetségesek elismerték Ukrajna demokratizálódását, deklarálták elszántságukat, hogy Ukrajna teljesítménye alapján tagjelöltté válhat. Azonban néhány hónappal a narancsos koalíció kormányra kerülése után feszültség alakult ki a kormánytagok, valamint JUSCSENKO elnök között. Később a belpolitikát már csak a korábbi szövetséges Julia TIMOSENKO miniszterelnök és JUSCSENKO elnök torzsalkodásai uralták.

A NATO-főtitkár által elmondott közeli, teljesítményalapú értékelési folyamat előbb 2008-ra, majd 2009-re tolódott, azonban a kusza folyamatok megfékezésére irányuló szándék hiányát értékelve azt a következtetést kell levonni, hogy 2010-2012-ig igen kicsi a valószínűsége annak, hogy Ukrajna hivatalos meghívást kapjon a MAP megkezdésére.

Az eddigiekben megfogalmazottak alapján az euro-atlanti biztonsági struktúrákhoz történő csatlakozás érdekében — következtetéseim szerint — Kijevnek a következő területekre szükséges koncentrálni:

- 1) A demokratikus intézmények megerősítése;
- 2) A szociális és gazdasági kondíciók erőteljes javítása;
- 3) Az Ukrajna politikai és gazdasági stabilitását veszélyeztető külső és belső tényezők hatásának lehetőség szerinti csökkentése;
- 4) Külpolitikájában át kell értékelni a valós nemzeti érdekek érvényesítésének területeit, különös tekintettel annak prioritásaira (a beidegződött geopolitikai balanszírozás és az oligarchiák érdekeinek védelme helyett);

- 5) Ukrajna jó hírnevének helyreállítása a nemzetközi szinten elsősorban az állami szintű deklarált szándékok és az azt követő intézkedések harmonizálásával;
- 6) Az ukrán politikai elit jelentős részének nem paritásos alapú orosz politikai és gazdasági kapcsolatainak harmonizálása a nemzeti érdekekkel;
- 7) Mielőbb át kell térni a szimbólumok hangsúlyozásától a lényegi változások felé;
- 8) Az elkötelezett, visszafordíthatatlan euro-atlanti integrációs elköteleződésről meg kell győzni a szövetségeseket (különösen a kételkedőket, a brit, a francia és a német nemzet képviselőit).

A korábbi kijelentéseimre alapozva a következőkben megkísérlem tárgyszerűen, összefoglaló jelleggel csokorba szedni az Ukrajna NATO-tagsága mellett és ellene szóló érveket.

A csatlakozás melletti érvek:

- 1) A Washingtoni Szerződés V. cikkelye nyújtotta garanciák;
- 2) A geostratégiai kulcspozícióban lévő Ukrajna elleni konfliktus veszélyét csökkentené a tagságból adódó visszatartó hatás;
- 3) A NATO-tagállamok atomhatalmai által biztosított nukleáris elrettentés;
- 4) Magasabb fokú politikai függetlenségre kapna az ország garanciát;
- 5) Ukrajna hadereje, technikai felszereltsége, felkészültsége megfelelő védelmet nyújtana az ország számára egy háború esetén, tehát nem válik szükségessé újabb NATO-bázisok létrehozása Ukrajna területén;
- 6) A kelet felől érkező gazdasági és energiapolitikai nyomás csökkenthetővé válna;
- 7) A NATO-tagság végérvényesen megszüntetné az egyoldalú függést Oroszországtól;
- 8) A NATO-tagság erősítené Ukrajna területi integritását. Az ország megosztására törekvők valószínűleg nem kívánnak elhagyni egy független, biztonságos Ukrajnát;
- 9) A kollektív biztonság minden esetben kevesebbe kerül, mint a „körkörös védelem”;
- 10) A NATO nem követeli meg a korábban kötött haditechnikai szerződések felmondását;
- 11) A NATO-tagság olyan biztonsági helyzetet teremt az országban, amely vonzza a külföldi befektetőket;
- 12) A NATO-tagság nem követeli meg a haderő teljes átfegyverzését, továbbra is rendszerben lehet tartani a korábbi harcképes eszközöket, haditechnikát;
- 13) A NATO-tagországokból érkező befektetések mindenkor a nemzetközi kereskedelmi etika szabályai szerint történnek, nem illegálisak;
- 14) Ukrajna NATO-tagsága elősegítené a hazai befektetők külföldi befektetéseit;
- 15) A NATO-tag Ukrajna végleg levethetné a szovjet utódállam bélyegét;
- 16) A jelenlegi nyugati szomszédaival egy szervezethez tartozni minőségi ugrást, fokozott biztonsági garanciákat jelentene.

A csatlakozás ellen szóló érvek:

- 1) Ukrajna katonai segítségnyújtásra kötelezi el magát a Washingtoni Szerződés V. cikkelye alapján;
- 2) A védelmi költségvetést a NATO-normáknak megfelelően a GDP 1,8-2%-a körüli összegre kell emelni a jelenlegi 1,4-1,6%-ról;

- 3) A NATO-tagságból eredő költségek éves szinten 40 millió dollárt tesznek ki;
- 4) Ukrajna esetleges NATO-tagságát — a balti államokéhoz hasonlóan — nehezen fogadná el Oroszország, így nem kizárt, hogy fokozott katonai jelenléttel válaszolna a közös országhatár térségében;
- 5) Az „európaivá” váló Ukrajna esetlegesen fokozottabban lenne kitéve terrortámadásnak, mint ahogy az Nyugat-Európában már megtörtént;
- 6) A Szevasztopolban állomásozó orosz Fekete-tengeri Flotta helyzetét mielőbb rendezni kell. Nem kizárt a Krím-félsziget visszacsatolása az Oroszországi Föderációhoz vagy az ukrán keleti területeken végrehajtandó esetleges határmódosítás.

Amennyiben a két felsorolást összevetjük, már csak a csatlakozás mellett szóló érvek száma is meg kell, hogy győzzön. Tehát a mai NATO széles körben való korrekt megismertetésére irányuló törekvés az egyetlen út Ukrajnában, amely közelebb visz a MAP-hoz.

A fenti érvekre alapozva összegzésként megállapítottam, hogy a NATO és Ukrajna széles területeket felölelő, szilárd kapcsolatokkal rendelkezik, melyek mindkét fél számára előnyösek. Ezek a hasznos kapcsolatrendszerek vezettek el az ukrán védelmi reform összességében eredményes folytatásához, lehetőséget biztosítva az ukrán haderő számára PfP- és NATO-gyakorlatokon történő aktív részvételre és tapasztalatszerzésre. A NATO-Ukrajna akciótervek feladatainak végrehajtása közelebb vitte Ukrajnát az európai integrációhoz. A prioritások következtelen betartása, homályos tervek követése nem segíti az integrációt és az együttműködést. Ukrajna euro-atlanti integrációját a folytatódó intenzív párbeszéd és az ország elé kitűzött célok elszánt teljesítése biztosíthatja.

TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK

1. A NATO és Ukrajna közötti kapcsolatok vizsgálatára alapozva azoknak a szükségszerűségeknek a meghatározása, amelyek — elsősorban a posztszovjet térség államait tekintve — általánosítható következtetések levonására alkalmasak a NATO-tagság felé vezető út sajátosságairól.
2. A politikaformáló ukrán biztonságpolitikai szellemi műhelyekben folytatott belső viták elemzésére alapozva annak bizonyítása, hogy amíg Ukrajna nem teremti meg az összhangot az ambíciók — amelyek a korábban beidegződött nagyhatalmi attitűdökből és az ország geostratégiai helyzetéből eredeztethetőek — és az ország jelenlegi lehetőségei között, addig a társadalmi reform nem valósítható meg. Ez pedig alapvető feltétele a reális külpolitikai célkitűzések meghatározásának, a világpolitikai arénában az ország geostratégiai súlyának megfelelő hely mielőbbi elfoglalásának.
3. Elemzéseimre alapozva annak kimondása, hogy az orosz–ukrán kapcsolatokban meglévő akut problémák megoldatlansága miatt Ukrajnának reálisan számolni kell egy a csatlakozást megelőző — az ország számára nem feltétlenül kedvező — területrendezéssel.

4. Annak elemzésen alapuló bizonyítása, hogy a védelmi szféra reformja, demokratizálása önmagában — kiszakítva a társadalmi környezetből és meghaladva annak általános állapotát — nem feltétlenül gyorsítja fel az európai biztonsági felépítményekhez való közeledést.

A KUTATÁSI EREDMÉNYEK GYAKORLATI FELHASZNÁLHATÓSÁGA, AJÁNLÁSOK

Az értekezés fejezeteiben ismertetett és elemzett kérdések, illetve az ezekből levont következtetések érdeklődésre tarthatnak számot a NATO és Ukrajna közötti kapcsolatokkal, az ukrán biztonságpolitikai törekvésekkel foglalkozó szakértők, kutatók és a téma iránt érdeklődők körében. A csak érintett, de mélységében ki nem fejtett összefüggések gondolatébresztésül, további kutatási témaként szolgálhatnak.

Az értekezést alkalmasnak tartom arra, hogy a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetemen és a többi katonai tanintézetben folyó oktatásban, képzésben forrásmunkaként felhasználásra kerüljön. Információs bázisul szolgálhat az egyes fejezetekben kifejtett kérdések iránt érdeklődő, illetve azok kutatásával foglalkozó személyek számára.

A dolgozat Ukrajna általánosítható példáján keresztül bemutatja azt az utat, amelyet egy NATO-tagságra aspiráló kelet-európai vagy akár mediterrán államnak végig kell járni. A mintaként bemutatott út pozitív elemei hasznosítható példaként szolgálhatnak, a bemutatott hátrányos helyzetek és hibás lépések pedig következtetések levonására ösztönözhetnek.

A SZERZŐ PUBLIKÁCIÓS TEVÉKENYSÉGÉNEK JEGYZÉKE

1. GELSEI András alez. (ford. és adapt.) - EGRY József alez. (lekt.): *Az elhatározás megalkotásának rendje (ST 100-9). ZMNE jegyzet.* Budapest, 1996, HVK MCS, 246 p.
2. GELSEI András (ford. szerk.): Digitalizált dandár, harcászati internet. Budapest, 1997, *Magyar Honvéd*, 24. szám, 29. p.
3. Béketámogató műveletek. *Hadtudomány*, 2001/2, p. 63-74.
ISSN 1215-4121
4. GELSEI András alez. (ford. szerk. és adapt.) - BALI Zoltán őrgy. (lekt.) *Holland Katonai doktrína.* Budapest, 2002, HVK HDMCSF, (Nytsz: 56/31. ZMNE tankönyv). 325.p.
5. Nem háborús műveletek. *Kard és Toll*, Budapest, 2002/1, HM OTF kiadványa, pp. 20-28.
6. A külföldi katonai képzésről. *Kard és Toll*, Budapest, 2002/2, HM OTF kiadványa, pp. 51-57.
7. Békekikényszerítő műveletek. *Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények* 2002/6/2, pp. 7-12.
8. GELSEI András - SIPOSNÉ Kecskeméthy Klára: Az esélyegyenlőség megteremtésének intézményei az USA Szárazföldi haderejében. (szerző 50%-ban). *Humán Szemle*, 2003, 4. szám.
9. SIPOSNÉ Kecskeméthy Klára–GELSEI András: A NATO és Ukrajna stratégiai partnersége. (szerző 50%-ban). *Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények*, Budapest, 2004/8/3, pp. 210-221.

10. SIPOSNÉ Kecskeméthy Klára - GELSEI András: NATO Védelmi Akadémia szövetségi és nemzetközi kapcsolatai. (szerző 50%-ban). *Nemzetvédelmi Egyetemi Fórum*, 2004/3, pp. 22–25.
11. SIPOSNÉ Kecskeméthy Klára - GELSEI András: Egy újabb Kijevi Hét. A NATO Védelmi Akadémia nemzetközi kapcsolata. (szerző 50%-ban). *Nemzetvédelmi Egyetemi Fórum*, 2005/2, pp. 14–17.
12. GELSEI András–POLTORAKOV, Oleksij: Az ukrán erőszakszervezetek civil kontrollja. (szerző 50%-ban). *Kard és Toll*, Budapest, 2005/3, HM-ZMNE kiadványa, pp. 96-103.
13. GELSEI András – SIPOSNÉ Kecskeméthy Klára: Multinational Staff Officer Center. Training in accordance with NATO standards. (szerző 50%-ban). *Nemzetvédelmi Egyetemi Közlemények*, Budapest, 2006/5/4, pp. 507-513.
14. VINCZE Lajos – SIPOSNÉ Kecskeméthy Klára – GELSEI András: Kommunikációs képzés a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem vezérkari tanfolyamán. (szerző 1/3 részben). *Új Honvédségi Szemle*, Budapest, 2007/4, LXI. évf., pp.39-51.
ISSN 1216-7436
15. GELSEI András: 10th anniversary of the NATO. *Ukraine charter AARMS*, Vol. 6 (2007), No. 2, p. 325–332.
16. GELSEI Andras: Historical outline of NATO Ukraine co-operation. Conference Proceedings from the 3rd annual doctoral conference, Brno 2007
ISBN 978 80 7231 267 2

SZAKMAI-TUDOMÁNYOS ÖNÉLETRAJZ

1975-ben jó minősítéssel elvégeztem a Kossuth Lajos Katonai Főiskola páncélos parancsnoki szakát.

1975-től különböző alegység-parancsnoki beosztásokat töltöttem be a tapolcai harcokcsiezred kötelékében.

1979-től 85-ig a Kossuth Lajos Katonai Főiskola páncélos tanszékén oktatói beosztásban voltam, közben orosz intenzív nyelvtanfolyamon vettem részt 1984-85-ben.

1985-től 88-ig elvégeztem a moszkvai Malinovszkij Páncélos Akadémia páncélos törzsvezetési, harcászati-hadműveleti szakát.

1988-tól 1995-ig a MH 3. Katonai Kerület (majd hadosztály) kötelékében hadműveleti alosztályvezető, "M"-törzs vezető, majd a 3. Katonai Kerületparancsnokság összekötő és tájékoztató alosztályvezetőjeként a parancsnokság kerület szintű rendezvényeinek, tudományos- és módszertani jellegű konferenciáinak szervezése, dokumentumainak előkészítése, szerkesztése tartozott feladataim közé. Ebben a munkakörben részt vehettem a hazai NATO-kompatibilis dandár szervezeti felépítésének kimunkálásában, valamint az első magyar zászlóalj-törzs PfP és NATO gyakorlatokra történő felkészítésében, vezetésében. Az 1990/91-es tanévben intenzív angol nyelvtanfolyamon majd 1995-ben nemzetközi törzstiszti tanfolyamon vettem részt Hollandiában.

1995-től 1997-ig a HVK Euro-atlanti Integrációs Munkacsoportjában a szárazföldi csapatok kiképzésével és doktrínájával foglalkozó munkacsoport tevékenységét irányítottam. Ebben a beosztásban alkalmam volt megismerni a szárazföldi haderőnem békeidőben jelentkező újszerű feladatait, valamint a NATO-interoperabilitás követelményeit. Ebben az időszakban több alkalommal tartottam előadást a ZMNE NATO-orientációs tanfolyamok hallgatói részére.

1997-1998-ban a Honvéd Vezérkar Védelmi Tervezési Főcsoportfőnökség, Együttműködési osztályán a partner- és NATO tagországokkal történő együttműködés keretein belül a PfP és PARP program hazánkra háruló feladatainak tervezését, koordinálását folytattam, többnemzetiségű gyakorlatok tervezésében, levezetésében vettem részt, valamint a NATO tagországok doktrinális, harcászati, alkalmazási szakirodalmának és egyéb szabványügyi anyagainak fordítását, szerkesztését és szakmai-nyelvi lektorálását végeztem.

1998-2003 között a HM Oktatási és Tudományszervező Főosztály, Tanfolyam-felügyeleti osztályán kezdetben, mint főmunkatárs, majd osztályvezető helyetteseként a HM és Magyar Honvédség állománya részére a külföldi tanfolyamok szervezését, koordinálását végző munkacsoportot vezettem.

2003-ban a NATO pályázatát elnyerve, a Nemzetközi Katonai Törzs állományában a NATO Kijevi Katonai Összekötő Iroda-vezetői beosztást láttam el három éven keresztül. Ukrajna NATO-integrációját elősegítő konferenciák és nemzetközi szakértői munkaértekezletek sorát szerveztem, ill. vezettem. Az ukrán fegyveres erők reformjának helyzetéről évenként tájékoztató előadást tartottam a NATO Katonai Bizottság ülésein.

2006-2007-ben a ZMNE SVKK-ba vezényelve az orosz és ukrán biztonságpolitika kérdéseivel foglalkoztam.

2007. augusztus 16-tól felmentési időmet töltöm 2007. december 30-ig.

Angol felsőfokú „C”, (STANAG 6001: 3333) és orosz szakfordító-tolmács vizsgát tettem.

A Hadtudományi Társaság tagja vagyok.

Budapest, 2007. október 30-án.

(Gelsei András ezredes)